

МОЖЛИВОСТІ ПЕДАГОГІЧНОГО МЕНЕДЖМЕНТУ ЯК ЗАСОБУ ОПТИМІЗАЦІЇ ОСВІТНЬОГО ПРОЦЕСУ В ЗАКЛАДАХ ВИЩОЇ ВІЙСЬКОВОЇ ОСВІТИ

У статті розглядається проблема педагогічного менеджменту у вищих військових навчальних закладах (ВВНЗ). Особлива увага приділена підвищенню компетентності та професійної майстерності офіцера, педагога як суб'єктів менеджменту, котрі підготовлені до виконання управлінських функцій, готові до відповідальності, повинні систематично і планомерно підвищувати свій професійний рівень тощо. Ці характерні якості також мають бути притаманні і професійним керівникам-менеджерам, що дасть право називати офіцерів, педагогів менеджерами і розглядати їх діяльність крізь призму управління педагогічними системами. Основу професійної діяльності педагога вищої школи має становити головна функція – управління процесами навчання, виховання, розвитку, формування особистості курсанта (студента). Аналіз підходів до організації педагогічного менеджменту в системі вищої військової освіти доводить, що педагогічний менеджмент є засобом оптимізації освітнього процесу у вищих військових навчальних закладах, дозволяє добитися оптимальних (реально можливих) результатів, підвищити інтерес майбутніх офіцерів та сформувати готовність до професійної діяльності.

Ключові слова: педагогічний менеджмент, оптимізація освітнього процесу, професійна діяльність, курсанти, студенти, військові фахівці.

Постановка проблеми. Соціально-економічні, політичні і нормативно-правові зміни, які відбуваються сьогодні в Україні, обумовили реформування всіх сфер суспільної діяльності, у тому числі підготовки військових фахівців у вищій школі. У процесі реформування системи вищої військової освіти загострилися проблеми удосконалення військової професійної освіти у ВНЗ, формування готовності особистості офіцера до професійної діяльності, визначення нових напрямів, спеціальностей і кваліфікацій підготовки офіцерських кадрів, спроможних грамотно розв'язування складні інженерні, службово-бойові та педагогічні завдання.

В умовах сьогодення актуалізується необхідність підготовки для Збройних сил України професійно мобільних фахівців, здатних до швидкої адаптації в умовах стрімкого оновлення бойової техніки та озброєння, ускладнення системи управління та суттєвих змін у роботі з особовим складом. На сучасному етапі розвитку наукових знань намітилась тенденція синтезу наук, підвищується роль міжнаукових зв'язків. Прикладом такого синтезу є педагогічний менеджмент, який характеризується сукупністю наукових знань і практичного досвіду провідних педагогів, спрямований на оволодіння знаннями, уміннями і навичками при безпосередній взаємодії з педагогом.

Аналіз досліджень та публікацій. Згідно з даними наукових джерел термін „педагогічний менеджмент“ має ряд значень, які характеризують різні аспекти управлінської діяльності: теорію управління в освітній установі (В. Загвязинський, Л. Капто, В. Маслов, В. Паламарчук, М. Поташник і ін.); систему управління освітньою установою, пов'язану з необхідністю пошуку шляхів його розвитку й ухвалення стратегічних та оперативних рішень (Є. Березняк, В. Бондар, В. Гершунський, С. Лазарев, Е. Яковлев та ін.); управління освітньою діяльністю (Л. Даниленко, Г. Дмитренко, Л. Моїсєєв, В. Олійник, С. Симонов, Т. Сорочан та

ін.); комплекс принципів, методів, організаційних форм і технологічних прийомів управління педагогічними системами, спрямований на підвищення ефективності їх функціонування і розвитку (М. Булинський, І. Дичківська, Н. Кузьміна, Е. Нікітіна, В. Стрезикозін, П. Худоминський та ін.); практичні засади підготовки фахівців у ВВНЗ (І. Грязнов, В. Васильєва, В. Давидов, А. Іваницький, С. Кубіцький, Є. Литвиновський, О. Латишева, В. Маслов, М. Нецадим, Г. Никифорова, О. Плахотнік, А. Ситникова, А. Столяренко, Ю. Шаранова, А. Шестакова, В. Ягупов та ін.)

Мета цієї статті полягає у висвітленні проблем педагогічного менеджменту у вищих військових навчальних закладах (ВВНЗ), який залежить від підвищення компетентності та професійної майстерності офіцера-педагога як суб'єкта менеджменту, підготовленого до виконання управлінських функцій, здатного бути відповідальним, організованим та систематично і планомірно підвищувати свій професійний рівень. Ці характерні якості також мають бути притаманні професійним керівникам-менеджерам, що дасть можливість розглядати їх діяльність крізь призму управління педагогічними системами.

Виклад основного матеріалу. Ураховуючи те, що педагогічний менеджмент дозволяє перейти від вертикальної системи управління (суб'єкт-об'єкт) до горизонтальної системи організаційно-управлінської співпраці (суб'єкт-суб'єкт), можна говорити про реалізацію функції менеджменту в освітньому процесі ВВНЗ, оскільки він може забезпечити розвиток кожного учасника навчально-виховного процесу та створює для них психолого-педагогічний комфорт в освітній діяльності.

Провідні вчені, зокрема О. Барабанщиков, Н. Феденко, М. Коробейников, П. Городов, А. Железняк, ґрунтовно досліджували проблему підготовки військових фахівців. Проте питання формування готовності майбутніх офіцерів у військових вищих навчальних закладах до професійної діяльності на засадах педагогічного менеджменту не знайшли належного відображення у наукових дослідженнях, у той час, коли соціальна значущість вирішення цієї проблеми і потреба у її розв'язанні є очевидною.

Характерні для кінця ХХ – початку ХХІ століття зміни в освіті – в спрямованості, в цілях, змісті – все більше орієнтують її на вільний розвиток людини, на творчу ініціативу, самостійність того, хто навчається, конкурентоспроможність, мобільність майбутніх спеціалістів. Концепції модернізації освіти, по суті, означають зміну освітньої парадигми, що відзначається багатьма дослідниками.

Тому, як у минулому, так і сьогодні, в педагогічному просторі світу є актуальною думка Л. Виготського про те, що: "...педагогіка повинна орієнтуватися не на вчорашній день, а на завтрашній. Тільки тоді вона зможе покликати до життя ті процеси розвитку особистості, які сьогодні лежать у зоні найближчого розвитку, оскільки перед педагогами стоїть конкретна мета – підготовка покоління нової епохи відповідно до тієї історичної ролі, яка випадає на його долю" [4 с.227].

Тож, педагогіка, як наука, повинна виконувати прогностичну функцію, створювати нові моделі підготовки фахівців, майбутньої "... соціально зрілої, працелюбною, творчої особистості громадянина України, здатного до свідомого суспільного вибору та збагачення на цій основі інтелектуального, культурного і економічного потенціалу народу"[1, с. 47].

Довгі роки існував, а в деяких освітніх системах і продовжує існувати, традиційний («універсальний» (знання, уміння і навички), енциклопедичний) підхід – парадигма результату освіти, що включала теоретичне обґрунтування, визначення номенклатури, ієрархії знань, умінь, навичок, методик їх формування, контролю і оцінки. Ця парадигма довгий час приймалась педагогічною наукою в якості основної. За основу ж у проблемі формування готовності до професійної діяльності майбутніх офіцерів на засадах педагогічного менеджменту ми приймаємо системний підхід як загальнонауковий метод аналізу всіх чинників, які впливають на педагогічне явище, що вивчається, які необхідно враховувати при ухваленні того або іншого рішення [6, с.233]. Сьогодні системний підхід розглядається з трьох основних позицій: 1) як універсальний принцип на рівні світогляду; 2) як єдиний для багатьох наук принцип, або методологія пізнання; 3) як технологія дослідження.

Слід підкреслити, що системний підхід для аналізу педагогічного менеджменту у вищому військовому навчальному закладі, є засобом оптимізації освітнього процесу, що складається з безлічі взаємозв'язаних елементів і має свої особливості [8, с.233-234]. А педагогічна система - це об'єднання компонентів (частин), яке залишається стійким при змінах. Якщо зміни (нововведення) перевищують якусь допустиму межу, система руйнується, на її місці виникає нова система з іншими властивостями [5].

Ми підтримуємо точку зору В. Беспалько, який визначає педагогічну систему як дуже стійке і міцне об'єднання взаємозв'язаних елементів, включаючи: цілі виховання і навчання; тих, хто навчається, їх особливості; викладачів або автоматизуючі педагогічну діяльність технічні засоби навчання; зміст виховання і навчання; організаційні форми педагогічної діяльності; дидактичні процеси, як способи реалізації цілей педагогічного процесу (навчання, виховання і розвитку) Ця структура є інваріантною і наповнюється тим або іншим змістом залежно від спеціальної системи, в якій функціонує педагогічна система. Кожний з компонентів цієї системи може бути розкладений на елементи з будь-яким ступенем деталізації. Крім того, компонентами педагогічної системи також є результати, управління освітнім процесом, технології. Цілі співвідносяться з результатами, утворюючи замкнутий цикл. Повнота збігу мети з результатами служить надійним критерієм ефективності педагогічного процесу. Управління, об'єднуюче всі компоненти педагогічної системи, є відносно самостійним компонентом, оскільки має свої цілі і структуру [5, с. 42].

З нашої точки зору, основними компонентами педагогічного менеджменту, як засобу оптимізації освітнього процесу у вищому військовому навчальному закладі, повинні бути:

1. Об'єкт діяльності педагога (об'єкт і суб'єкт навчання) – особа, що розвивається, колектив студентів (курсантів), яким окрім складності, системності, саморегуляції властиво і така якість, як саморозвиток, обумовлюється варіативність, мінливість, неповторність педагогічних процесів. Студент (курсант) розвивається не в прямій пропорційній залежності від педагогічної дії на нього, а за законами, властивими його психіці, - особливостями сприйняття, розуміння, мислення, становлення волі і характеру.

2. Професійна компетентність - це не тільки знання педагога, його досвід, особиста дія на студента (курсанта), але і види діяльності, на які він повинен уміти переключити студентів (курсантів), способи співпраці з ними, методика педагогічного впливу.

3. Результат педагогічної праці - випускник з необхідною кількістю професійних знань, умінь і навичок, підготовлений до сучасних військових, соціально- політичних і економічних умов [8, с.234-235].

У педагогічному процесі воєдино зводяться процеси формування, розвитку, виховання і навчання разом зі всіма умовами, формами і методами їх протікання. Крім чіткого виокремлення складових компонентів і елементів, система педагогічного менеджменту дозволяє аналізувати численні зв'язки і відносини між компонентами. Особливе значення мають інформаційні, організаційно-дієві, комунікативні зв'язки, що виявляються в процесі педагогічної взаємодії. Важливе місце займають зв'язки управління, співкерування і самоврядування (регуляції і саморегуляції).

Педагогічний менеджмент має місце в тих системах, які характеризуються великою складністю і динамічністю. Постійні зміни, переходи з одного стану в інше під впливом зовнішніх і внутрішніх дій і причин, властиві педагогічним системам, можуть мати зворотний і незворотний характер, вести їх до збереження і розвитку або до руйнування. І для того, щоб зняти деструктивні впливи різних стихійних чинників, виникає необхідність зберегти певні якості, структурні і функціональні характеристики системи в заданих межах і умовах, забезпечити оптимальний (якнайкращий) рівень її функціонування і розвитку. Завдання впорядкування і оптимізації освітнього процесу в складних динамічних педагогічних системах покликаний вирішувати педагог.

Ми схильні розглядати організаційно-управлінську діяльність педагога як управління поведінкою, дисципліною, освітньо-виховним процесом у цілому і пізнавальною діяльністю

студентів (курсантів), тому ця функція повинна здійснюватись з урахуванням наступних вимог:

- у центрі управління стоїть особа студента (курсанта), її внутрішній психологічний, духовний світ, індивідуальні особливості і потреби;
- управління здійснюється з урахуванням зворотного зв'язку;
- управління не допускає придушення студента(курсанта) як особи, а допомагає йому в саморозвитку;
- управління надає необхідний простір свободи для ухвалення самостійних рішень і вибору поведінки [8, с.235-236].

Цілі і мотиви діяльності людини породжуються і визначаються об'єктивним світом, залежать від суспільних умов життя і рівня індивідуального розвитку людини; у діяльності засвоюються не приватні практичні поняття і дії, а саме наукові знання і загальні способи дій, які даються студентам або відшукуються ними самостійно для вирішення конкретних задач. Діяльність курсантів (студентів) в установах вищої військової освіти обумовлена вимогами суспільства до фахівця відповідно до Військового законодавства України, Воєнної доктрини України, Державної національної програми "Освіта" ("Україна ХХІ століття"), Закону України «Про вищу освіту» та інших нормативних документів.

Категорія «взаємодія» є однією з базисних філософських, онтологічних категорій і в новій парадигмі освіти виступає як показник ефективності взаємної діяльності і визначає педагогічну ситуацію узгодженого «суб'єкт-суб'єктного» спілкування, ефективність якого характеризується мірою суб'єктності студента (порівняльна величина сформованості суб'єктних якостей особи) і узгодженості значень діяльності.

Взаємодія суб'єктів навчання в системі педагогічного менеджменту буде оптимальною, якщо студент стане суб'єктом процесу навчання, а педагог організатором-менеджером самоменеджменту студентів, надаючи необхідні допомоги шляхом постановки загальних цілей навчання, подачі необхідної інформації, розробки методичної допомоги з професійної складової, контролю, організації використання студентами засобів самоконтролю [9, с. 98].

Освітній процес з погляду категорії взаємодії – це система дидактичних відносин. Грунтуючись на такій характеристиці взаємодії, як активність всіх його учасників, схему навчальної взаємодії трактують як двосторонню суб'єктно - суб'єктну взаємодію $S1 \leftrightarrow S2$, де $S1$ – викладач, $S2$ – студент (курсант), утворюють сукупний суб'єкт $((S3):S1 \rightarrow S2) S_j$, що характеризується спільністю мети. Оскільки людина – система, що саморозвивається, то управління є одночасно і самоврядуванням.

Учені оцінюють сам менеджмент, як управляючу систему, яка спрямована особою на саму себе. Елементами самоменеджменту виступають: самовиховання (мотивація, регуляція, якості особи), самоосвіта (професійні знання, уміння, навички), самоконтроль (постановка завдання, вибір критерію діяльності, оцінка результатів), самоорганізація (загальний інтелектуальні знання, уміння, навички).

Для становлення вищеперелічених елементів самоменеджменту необхідно забезпечити перехід студентів(курсантів) до самостійної, творчої роботи. Тому педагог повинен не тільки мати деякий власний досвід реалізації функцій педагогічного менеджменту, але і знати особливості, способи, шляхи його реалізації, а також уміти використовувати всі наявні можливості для розвитку процесу переходу управління в самоврядування. Позиція студента (курсанта) як суб'єкта діяльності, а саме, - суб'єкта управління і самоврядування, є вирішальним чинником розвитку і саморозвитку його особи.

Підхід Н. Кузьміної до функціонального складу педагогічної діяльності пов'язаний з проблемами управління у галузі навчання і виховання. Функціональна схожість процесів управління і навчання підтверджує її думку про те, що в справі виховання і навчання основними функціями педагога є його функції як керівника і організатора, а предмет педагогіки як науки про виховання і навчання вона бачить в пошуку закономірностей «управління педагогічними системами». Н. Кузьміна виділяє п'ять основних функціональних

компонентів, які, відображаючись в структурі діяльності викладача, керівника навчального підрозділу, стають основою управління навчальною роботою:

- гностика – отримання інформації про всі аспекти функціонування педагогічної системи;
- проектувальний – формулювання і переформування педагогічних цілей і задач, оновлення старих і створення нових програм навчання і виховання;
- конструктивний – процес моделювання, побудови плану майбутнього навчального заняття і підготовку до нього;
- організаторський - реальна виконавська діяльність педагога по втіленню наміченого плану або програми навчання і виховання;
- комунікативний - процедури, що забезпечують взаємостосунки і зв'язки між різними учасниками освітнього процесу [7, с. 57].

П. Анохін, С. Янг і ін., вважають, що управління будь-якими педагогічними системами і їх підсистемами будь-якого рівня здійснюється в рамках єдиної функціональної архітектоніки, яка повинна забезпечити оптимальне управління педагогічними системами [2, с. 92].

На основі аналізу наукової літератури, як відносно самостійні, але взаємозв'язані функції управління, можна виділити наступні: аксіологічну, інформаційну, прогнозування, ухвалення рішень, організація виконання, комунікації, контроль і оцінка результатів, корекція. Кожна з цих функцій наповнюється специфічним змістом: а) аксіологічна - процес формування моделі випускника вищого військового навчального закладу з необхідними професійними знаннями, вміннями і навичками; б) інформаційна - лежить в основі змісту загальновійськових і спеціальних навчальних дисциплін; в) проєктивна - полягає в прогнозі ближніх і далеких результатів навчання в певних педагогічних умовах; г) організаторська - пов'язана з реалізацією навчальних планів і програм; д) комунікативна - з різними формами і способами взаємодії учасників освітнього процесу (педагога і курсантів чи студентів); е) функція контролю - припускає оцінку фактичних результатів професійного навчання в різні інтервали часу; є) коректуюча - означає усунення небажаних відхилень і змін в поведінці учасників освітнього процесу [8, с.236].

Головним упорядником і системотворним чинником педагогічного менеджменту називають корисний результат, зміст і параметри якого формуються спочатку системою або задаються їй ззовні у вигляді певної моделі або мети [3, с. 215]. Вага зміни і переходи системи з одного стану в інше стають впорядкованими тільки тоді, коли вони співвіднесені з метою і результатами. Тому як головну і інваріантну ознаку педагогічного менеджменту ми визначаємо його доцільність і оптимальність.

Принцип оптимальності асимілює спектр різномірних концептуально-змістовних аспектів: оптимізацію наукового знання (можливість вибору серед безлічі конкуруючих гіпотез, що узгоджуються з практикою, якнайкращій, задовольняючій певним умовам) – В. Лекторський і др.; оптимізацію в науково-пошуковій творчості (вибір в інтуїтивному акті серед численних варіантів якнайкращого) - С. Мелюхін, І. Радіонова і ін.; оптимізацію управління - В. Афанасьєв, Л. Канторович, В.Паламарчук, В. Черкасов та ін.

Оптимізація указує педагогу найкоротші, якнайменше трудомісткі шляхи досягнення вищих навчально-виховних результатів, а оволодіння прийомами педагогічного менеджменту спрямоване на звільнення педагогів від багатьох звичних для них, але непродуктивних дій, проб і помилок, дороблення і перероблення, зайвих витрат часу, що виникають через недосконалість методики навчання.

З огляду на вищезазначене, можна виділити критерії оптимальності:

1. Досягнення кожним курсантом (студентом) рівня сформованості професійних знань, умінь і навичок, відповідних його реальним можливостям, за рахунок підвищення професійного інтересу, усвідомленої потреби в професійній підготовці.

2. Дотримання курсантом (студентом) і педагогом встановлених норм часу на аудиторну і позааудиторну роботу, а також скорочення неефективних втрат часу за рахунок застосування

науково-методичних розробок з професійною спрямованістю і організації різноманітної навчально-пізнавальної діяльності студентів на основі принципів управління.

Теорія оптимізації пов'язана з системою способів оптимізації, яка органічно витікає із закономірностей і принципів навчання, вносить конкретніший характер. Спосіб оптимізації освітнього процесу – взаємозв'язана діяльність педагога і курсантів (студентів), яка орієнтована на результат навчання при дотриманні встановлених нормативів витрат часу (або навіть менше за них), тобто без перевантаження студентів і педагогів [2, с.21].

Основні способи оптимізації освітнього процесу:

1. На підготовчому етапі:

а) при плануванні завдань навчання – комплексний підхід до їх проектування не допускає однобічності; конкретизація навчальних завдань з урахуванням особливостей педагогічної системи, в якій протікає освітній процес. При цьому здійснюються наступні дії: зразкова оцінка реальних можливостей курсантів (студентів), оцінка наявних умов, прогнозування максимально можливих результатів, яких можна досягти в наявних умовах, планування оптимальних необхідних витрат часу на аудиторну і позааудиторну роботу;

б) при відборі змісту навчання Державний освітній стандарт військової освіти визначає його мінімум – вибір оптимального варіанту змісту навчання за допомогою виділення головного і побудови раціональної структури навчального матеріалу, який дозволяє успішно вирішувати завдання освіти без перевантаження курсантів (студентів);

в) при виборі методів і засобів навчання - викладач вибирає такі методи і засоби навчання, які дозволяють найуспішніше вирішувати поставлені завдання; враховує специфіку задач, змісту навчального матеріалу, індивідуальні можливості курсантів (студентів) і свої власні можливості;

г) при виборі організаційних форм педагог віддає перевагу нетрадиційним формам організації освітнього процесу. При виборі найраціональніших поєднань аудиторних і позааудиторних, а також групових і індивідуальних форм навчання педагог знайомиться з можливими варіантами методичних рекомендацій, проводить порівняльну оцінку їх ефективності і витрат часу, вибирає найбільш відповідний для даної ситуації.

Оптимізація освітнього процесу неможлива без створення оптимальних педагогічних умов для успішного вирішення поставлених завдань за відведений час.

На етапі здійснення навчального процесу за допомогою вибраного варіанту змісту освіти, методів, засобів і форм організації навчання:

а) раціональне поєднання управління і самоврядування навчальною діяльністю курсантів (студентів);

б) оперативне регулювання і коректування ходу навчального процесу.

Завершальним етапом є аналіз результатів навчання і витрат часу з точки зору критеріїв оптимальності, тобто встановлення відповідності досягнутих результатів поставленим максимально можливим цілям і завданням, відсутність перевитрати часу педагогів і курсантів (студентів) в порівнянні з діючими нормативами [2].

Можливості педагогічного менеджменту як засобу оптимізації освітнього процесу в установах вищої військової освіти виражаються в досягненні курсантами (студентами) і педагогом максимально можливого результату при мінімізації часу, зусиллі і засобів у процесі управління.

Умовою успішного функціонування системи педагогічного менеджменту є оптимально організована діяльність викладача, яка впливає на створення у майбутнього військового фахівця таких якостей, як уміння діяти організовано, швидко, оперативно. У процесі професійного навчання педагог ухвалює рішення і здійснює управляючі дії на свій керований об'єкт. Така властивість управляючого суб'єкта породжена функціональним призначенням тієї підсистеми, куди цей суб'єкт входить, а також ієрархії структурних зв'язків управління зі всією системою. Управляючому суб'єкту при цьому відома і зрозуміла мета тієї діяльності, в якій він бере участь і шляху її реалізації.

Важливо щоб викладач був здатний справитися зі своєю роллю управляючого суб'єкта в освітньому процесі. Істотним компонентом педагогічного менеджменту як засобу оптимізації освітнього процесу в установах вищої військової освіти є вибір методів навчання, які пов'язані з особливостями об'єкту (суб'єкту) навчання, змістом освітнього процесу. Гнучкість системи педагогічного менеджменту виявляється у виборі методів найбільш відповідних меті і змісту освітньої діяльності.

Принцип оптимальності вимагає, щоб процес навчання досягав якнайкращого для даної ситуації рівня свого функціонування. Він виступає проти гіперболізування і недооцінки окремих методів, прийомів, засобів, форм навчання, проти перевантаження курсантів (студентів) і педагогів через складність навчання або дуже швидкого темпу вивчення навчального матеріалу. Принцип оптимальності пред'являє вимоги розумності, раціональності, відчуття міри в застосуванні всіх елементів навчального процесу.

Активність у навчальному процесі курсанта (студента) як суб'єкта, що пізнає, завжди виявляється лише за наявності дії викладача і наслідувальних дій курсанта (студента), активність якого – це перш за все сприйняття навчальної інформації, вибіркове її засвоєння.

У основі організації педагогічного менеджменту у вищих військових навчальних закладах лежить чітко певна навчальна мета: оптимізація навчального матеріалу, раціональне дозування професійних знань, умінь і навичок, що підлягають засвоєнню, економії часу курсантів (студентів) і викладачів за рахунок використання методичних розробок з професійним змістом і організації різноманітної навчально-пізнавальної діяльності курсантів (студентів). При цьому система педагогічного менеджменту спрямована на цільове проектування процесу формування готовності до професійних знань, умінь і навичок засобами оптимізації навчального матеріалу, який гарантує педагогічний успіх.

Якщо за мету навчання прийняти готовність до професійної підготовки курсанта (студента), то ознаками оптимальності освітнього процесу в системі педагогічного менеджменту будуть слугувати: уміння курсанта (студента) самостійно визначати цілі і завдання своєї професійної діяльності; забезпечувати її інформаційну основу; прогнозувати можливі результати власної діяльності за відомих умов; ухвалювати оптимальні рішення і утілювати їх в життя; мобілізувати на виконання ухвалених рішень інших людей і встановлювати при цьому з ними доцільні ділові і особисті взаєностосунки; адекватно оцінювати досягнуті результати; коректувати і перебудовувати власну діяльність і поведінку, а також поведінку і діяльність інших. Ті ж характеристики людини як суб'єкта діяльності в своїх сталих формах виявляється у вигляді професійно - і соціально-значущих якостей майбутнього офіцера, сформованість яких забезпечуватиме успішність виконання професійної діяльності. Серед особистих якостей майбутнього офіцера можна виділити цілеспрямованість (загальна і професійна спрямованість офіцера і визначувана ними активність і ініціативність); загальна і професійна ерудиція або компетентність; далекоглядність як здатність прогнозу можливих результатів; рішучість, творчість і новаторство, в яких виявляється здатність ухвалювати рішення; організованість, старанність, вимогливість до себе і інших; товариськість, що виражає інтегральні комунікативні властивості особи; відповідальність як прояв високого самоконтролю і ін.. Ці якості майбутнього офіцера є складовими професійної готовності.

Отже, готовність до професійної діяльності – це спрямованість особистості, яка передбачає потреби, переконання, погляди, ставлення, мотиви, почуття, вольові й інтелектуальні якості, знання, уміння, настанови на певну поведінку в незвичайних умовах. Саме готовність забезпечує регуляцію, сталість, ефективність діяльності і є необхідною суб'єкту виховного процесу для успішного виконання ним службових обов'язків щодо управління вихованням особового складу, правильного використання знань, досвіду, особистих якостей, збереження самоконтролю і перебудови своєї діяльності за наявності непередбачених перешкод.

Структура готовності до професійної діяльності майбутнього офіцера вміщує такі компоненти: ціннісно-мотиваційний (мотиви військового та педагогічного обов'язку,

самоствердження, самореалізація, відповідальність, тощо); гностичний (загальновійськові, психолого-педагогічні, спеціальні знання); практичний компонент (загальновійськові, психолого-педагогічні, спеціальні вміння); оцінно-контрольний (самооцінка своєї професійної підготовленості тощо).

Під результатом готовності майбутнього офіцера до професійної діяльності слід розуміти процес набуття особистістю потенційних можливостей (компетентностей) до ефективної професійної діяльності. Важливим підґрунтям для цього слугуватиме педагогічний менеджмент.

Філософи і психологи виділяють п'ять основних видів діяльності: пізнавальну, перетворюючу (практичну і проектувальну), ціннісно-орієнтувальну, спілкування, естетичну. В цьому аспекті всебічний гармонійний розвиток особистості передбачає достатній рівень розвитку здібностей до одночасного здійснення всіх видів діяльності або, інакше кажучи, розвиток потенціалів особистості, які відповідають цим п'яти основним видам діяльності. [6, с. 87].

Висновки. Аналіз підходів до організації педагогічного менеджменту в системі вищої військової освіти доводить, що педагогічний менеджмент є засобом оптимізації освітнього процесу у вищих військових навчальних закладах, дасть можливість добитися оптимальних (реально можливих) результатів, підвищити інтерес майбутніх офіцерів та сформувати готовність до професійної діяльності. Структура професійної компетентності майбутнього офіцера, як і будь-якого фахівця, повинна включати завдання всіх загальних видів професійної діяльності і, крім того, виражати специфіку військово-професійної й управлінської діяльності. Це дозволить визначити чіткі індикатори якості освіти, які характеризують підготовку фахівця до всіх видів майбутньої професійної діяльності.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Алексюк А.М. Педагогіка вищої освіти України / А. М.Алексюк. - К.: Либідь, 1999. - 557 с.
2. Бабанский Ю.К. Оптимизация педагогического процесса / Ю. К. Бабанский, М. М. Поташник. - Киев: Рад. шк., 1982. - 198 с.
3. Барабаншиков А.В. Педагогика высшей военной школы / А. В. Барабаншиков, В. Г.Звягинцев. - М.: ВПА, 1985. - 136 с.
4. Выготский Л.С. Собрание сочинений : [в 6-ти т.; под ред. А.Р. Лурия, М.Г. Ярошевского] / Л. С. Выготский. - М. : Педагогика, 1982. - Т.1 : Вопросы теории и истории психологии. - 1982. - 488 с.
5. Беспалько В.П. Педагогика и прогрессивные технологии обучения / В. П. Беспалько. - М. : Изд-во Ин-та проф. образования, 2005. - 336 с.
6. Гончаренко С.У. Зміст загальної освіти і її гуманітаризація: Неперервна професійна освіта: проблеми, пошуки, перспективи/ С. У. Гончаренко Монографія / За заг. ред. Зязюна І. А. – К.,2000. С.81-107.
7. Кузьмина Н.В. Методы системного педагогического исследования : [учеб.-метод. пособ.] / Н. В. Кузьмина. - Л. : Изд-во ЛГУ, 1980. - 172 с.
8. Прохоров О.А. Організація педагогічного менеджменту в умовах установ професійної освіти /О.А. Прохоров // Збірник наукових праць Військового інституту Київського національного університету імені Тараса Шевченка.- Вип. № 16.-К. ВІКНУ, 2008. – С.233-238.
9. Фишман Л.И. Обратные связи в управлении педагогическими системами/ Л. И. Фишман. - СПб, 2014. - 221 с.

REFERENCES:

1. Aleksyuk A.M. Pedagogika vyshchoyi osvity Ukrainy / A. M.Aleksyuk. - K.: Lybid', 1999. - 557 s.
2. Babanskyu Yu.K. Optymyzatsyya pedahohycheskoho protsessa / Yu. K. Babanskyu, M. M. Potashnyk. - Kyev: Rad. shk., 1982. - 198 s.
- 3.Barabanshchikov A.V. Pedahohyka vyshey voennoy shkolyy / A.V. Barabanshchikov, V. H.Zvyahyntsev. - M.: VPA, 1985. - 136 s.
4. Выготский Л.С. Собрание сочинений : [в 6-ты т.; под ред. А.Р. Лурья, М.Н. Яросhevskoho] / Л. С. Выготский. - М. : Pedahohyka, 1982. - Т.1 : Вопросы teoryy y ystoryy psykholohyy. - 1982. - 488 s.

5. Bepal'ko V.P. Pedahohyka y prohressyvnyye tekhnolohyy obuchenyya / V. P. Bepal'ko. - M. : Yzd-vo Yn-ta prof. obrazovanyya, 2005. - 336 s.
6. Honcharenko S.U. Zmist zahal'noyi osvity i yiyi humanitarizatsiya: Neperervna profesiyna osvita: problemy, poshuky, perspektyvy/ S. U. Honcharenko Monohrafiya / Za zah. red. Zyazyuna I. A. – K.,2000. S.81-107.
7. Kuz'myna N.V. Metody systemnoho pedahohycheskoho yssledovanyya : [ucheb.-metod. posob.] / N. V. Kuz'myna. - L. : Yzd-vo LNU, 1980. - 172 s.
8. Prokhorov O.A. Orhanizatsiya pedahohichnoho menezhmentu v umovakh ustanov profesiynoyi osvity /O. A. Prokhorov // Zbirnyk naukovykh prats' Viys'kovoho instytutu Kyuyiv'skoho natsional'noho universytetu imeni Tarasa Shevchenka.- Vypusk №16.-K. VIKNU, 2008. – S.233-238.
9. Fyshman L. Y. Obratnye svyazy v upravlenyyu pedahohycheskymy systemamy/ L.Y. Fyshman. - SPb, 2014. - 221 s.

Рецензент: д.пед.н., проф. Сейко Н.А., Житомирський державний університет імені Івана Франка

к.пед.н., доц. Прохоров О.А., д.пед.н., проф. Плахотник О.В.

ВОЗМОЖНОСТИ ПЕДАГОГИЧЕСКОГО МЕНЕДЖМЕНТА КАК СРЕДСТВА ОПТИМИЗАЦИИ ОБРАЗОВАТЕЛЬНОГО ПРОЦЕССА В ЗАВЕДЕНИЯХ ВЫСШЕГО ВОЕННОГО ОБРАЗОВАНИЯ

В статье рассматривается проблема педагогического менеджмента в высших военных учебных заведениях (вузах). Особое внимание уделено повышению компетентности и профессионального мастерства офицера, педагога как субъектов менеджмента, которые подготовлены к выполнению управленческих функций, готовы к ответственности, должны систематически и планомерно повышать свой профессиональный уровень. Эти характерные качества также должны быть присущи и профессиональным руководителям-менеджерам, что даст право называть офицеров, педагогов менеджерами и рассматривать их деятельность сквозь призму управления педагогическими системами. Основу профессиональной деятельности педагога высшей школы должна составлять главная функция - управление процессами обучения, воспитания, развития, формирования личности курсанта (студента). Анализ подходов к организации педагогического менеджмента в системе высшего военного образования показывает, что педагогический менеджмент является средством оптимизации образовательного процесса в высших военных учебных заведениях, позволяет добиться оптимальных (реально возможных) результатов, повысить интерес будущих офицеров и сформировать готовность к профессиональной деятельности.

Ключевые слова: педагогический менеджмент, оптимизация образовательного процесса, профессиональная деятельность, курсанты, студенты, военные специалисты.

Ph.D. Prokhorov O.A., prof. Plakhotnik O.V.

POSSIBILITIES OF PEDAGOGICAL MANAGEMENT AS MEANS OF OPTIMIZATION OF EDUCATIONAL PROCESS IN INSTITUTIONS OF THE HIGHER MILITARY EDUCATION

In the article it is examined the problem of pedagogical management in higher soldiery educational establishments (institutions of higher learning). The special attention is spared to the increase of competence and professional mastery of officer, teacher as management subjects, that is prepared to implementation of administrative functions, ready to responsibility, have to systematic promote the professional level. These characteristic qualities also have to be inherent to the professional heads-managers, that will grant the right to call officers, teachers-managers and examine their activity through the prism of management by the pedagogical systems. The main function - management of processes of training, education, development, formation of the identity of the cadet (student) has to make a basis of professional activity of teacher of the higher school. The analysis of approaches to the organization of pedagogical management in system of the higher military education shows that pedagogical management is means of optimization of educational process in the highest military educational institutions, allows to achieve optimum (really possible) results, to increase interest of future officers and to create readiness for professional activity.

Keywords: pedagogical management, optimization of educational process, professional activity, cadets, students, military experts.